

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ETNOPEDAGOGIKA NAMUNALARIDAN FOYDALANISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASHNING ASOSLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida milliy qadriyatlar, xalq og'zaki ijodi va an'analar asosida shakllangan etnopedagogika namunalari foydalanishning ahamiyati, ularni zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirish va ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan ilg'or yondashuvlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: etnopedagogika, boshlang'ich ta'lim, zamonaviy texnologiyalar, milliy qadriyatlar, AKT, didaktik vositalar.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ ЭЛЕМЕНТОВ ЭТНОПЕДАГОГИКИ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация. В данной статье раскрывается значение использования элементов этнопедагогике, сформированных на основе национальных ценностей, устного народного творчества и традиций в процессе начального образования. Также рассмотрены возможности интеграции этих элементов с современными информационно-коммуникационными технологиями. Проанализированы передовые подходы, направленные на формирование национального самосознания у учащихся, усиление духовно-нравственного воспитания и повышение эффективности обучения.

Ключевые слова:

этнопедагогика, начальное образование, современные технологии, национальные ценности, ИКТ, дидактические средства.

THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN APPLYING ELEMENTS OF ETHNOPEDAGOGY IN PRIMARY EDUCATION

Annotation. This article highlights the importance of using elements of ethnopedagogy, formed on the basis of national values, oral folk art, and traditions, in the process of primary education. It also explores the possibilities of integrating these elements with modern information and communication technologies. The article analyzes advanced approaches aimed at fostering national identity in students, strengthening spiritual and moral education, and increasing the effectiveness of the educational process.

Keywords: ethnopedagogy, primary education, modern technologies, national values, ICT, didactic tools.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida har bir xalq o'z milliy o'zligini saqlab qolish, yoshlarga boy ma'naviy merosni yetkazish borasida ta'lim-tarbiya tizimi orqali faol harakat qilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarga milliy qadriyatlar asosida bilim berish va ularni zamonaviy texnologiyalar orqali yetkazish dolzarb masalaga aylangan. Bu jarayonda **etnopedagogika** — xalqning tarbiyaviy tajribasi asosida shakllangan pedagogik qarashlar tizimi muhim o'rin tutadi.

Etnopedagogikaning boshlang'ich ta'limdagi o'rni beqiyos. Etnopedagogika - bu xalqning ko'p asrlar tarbiyaviy tajribasiga asoslangan, ma'naviy, madaniy va axloqiy qadriyatlarini ilmiy jihatdan o'rganadigan pedagogika sohasi bo'lib, u xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, an'analar va

172 turmush tarzida mujassam bo'lgan tarbiyaviy g'oyalarni o'z ichiga oladi. U bolani jamiyatga, hayotga tayyorlashda xalqning o'zi yaratgan, asrlar davomida sayqallangan va tajribadan o'tgan usullarga tayangan holda shakllanadi.

Etnopedagogika quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- **Xalq og'zaki ijodi** - ertaklar, maqollar, topishmoqlar, dostonlar, afsonalar orqali bolaga axloqiy saboqlar berish.

- **Urf-odatlar va marosimlar** - milliy bayramlar, to'ylar, bolani beshikdan boshlang'an tarbiyasi, navro'z marosimlari orqali ijtimoiy muhitga singdirish.

- **Mehnat tarbiyasi** - xalq hunarmandchiligi, dehqonchilik, chorvachilik kabi kasblar orqali bolani mehnatsevarlikka o'rgatish.

- **Axloqiy-estetik qarashlar** - kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, tabiatga mehr, odob-axloq, halollik, diyonat, sabr-toqat kabi fazilatlarni shakllantirish.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi - bu bolaning shaxsiyati shakllana boshlaydigan, ma'naviy-axloqiy poydevori quriladigan eng muhim davrdir. Shu boisdan ham aynan shu bosqichda etnopedagogik yondashuvlardan foydalanish o'ta dolzarb hisoblanadi. Chunki bu yoshdagi bolalar hayotni obrazlar, hikoyalar, jonli voqealar orqali idrok etadi. Shu sababli ertaklar, maqollar, topishmoqlar orqali berilgan tarbiyaviy g'oyalar ularga tezroq yetib boradi va ongida mustahkam o'rtnashadi.

Masalan, ertaklar orqali bolaga ezgulik va yovuzlik, to'g'rilik va yolg'onchilik, halollik va hiyla-nayrang o'rtasidagi farqni tushuntirish mumkin. "Zumrad va Qimmat", "Bo'z bolakay", "Qizil shapkacha" kabi ertaklar har bir harakatning oqibati bo'lishini o'rgatadi.

Topishmoqlar esa bolalarda mantiqiy fikrlash, e'tibor va xotirani rivojlantiradi. Ayniqsa, ular raqobat muhitida, o'yinlar shaklida tashkil etilganda, bolalarda ishtiyoq va rag'bat kuchayadi.

Maqollar va matallar orqali esa qisqa, ammo chuqur ma'noli hikmatlar orqali axloqiy g'oyalar beriladi. Masalan: "Odam bo'lsang, odam bo'l", "Yaxshilik qil, qaytmasa ham qaytadi" kabi maqollar bolada ong osti darajasida yaxshi fazilatlarni singdiradi.

Shuningdek, xalq urf-odatlari va marosimlari bilan tanishtirish orqali o'quvchilarni o'z milliy madaniyati, urf-odatlari, tarixiy ildizlariga bog'lash, ularni Vatan, xalq va ota-bobolar merosiga hurmat ruhida tarbiyalash mumkin. Masalan, Navro'z, Qurbon hayiti, Mustaqillik bayrami kabi tadbirlar orqali o'quvchilarda umumxalq qadriyatlariga sadoqat hissi shakllanadi.

Etnopedagogika asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni:

- o'quvchini o'z madaniyati bilan bog'laydi,
- uning shaxsiy va ijtimoiy faolligini oshiradi,
- mustahkam axloqiy asoslarni shakllantiradi,
- zamonaviy global muhitda o'zligini anglashiga yordam beradi.

Shunday qilib, etnopedagogika boshlang'ich ta'limda nafaqat tarbiyaviy, balki didaktik, estetik va madaniy ahamiyatga ham ega bo'lib, bolalarning shaxs sifatida barkamol voyaga yetishida asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Uni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirib qo'llash esa o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi, ta'lim samaradorligini ta'minlaydi.

Zamonaviy texnologiyalar va ularning imkoniyatlari

Zamonaviy ta'limda quyidagi texnologiyalar keng qo'llaniladi:

- **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT):** kompyuter, interaktiv doska, planshetlar.
- **Multimedia vositalari:** video, animatsiyalar, audio materiallar.
- **Elektron darslik va test tizimlari.**
- **Masofaviy ta'lim platformalari (Zoom, Google Classroom, Moodle).**

Ushbu texnologiyalar yordamida etnopedagogik materiallar quyidagi shakllarda taqdim etilishi mumkin:

- Ertaklarni audio yoki animatsion shaklda ko'rsatish;
- Maqollar va topishmoqlar asosida interaktiv testlar tuzish;
- Milliy urf-odatlar haqidagi videodarslar;

- Raqamli o'yinlar orqali milliy madaniyatni o'rgatish.

Amaliy misollar**1.Topishmoqlar orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish:**

Interaktiv testlar yordamida o'quvchilar topishmoqlarga javob beradilar. Masalan, Quizizz yoki Kahoot platformalari orqali.

2.Ertaklar asosida audio-vizual darslar:

"Zumrad va Qimmat", "Tilla baliqcha", "Sholg'om" kabi ertaklar asosida animatsion videolar ko'rsatiladi va muhokama qilinadi.

3.Maqollar bilan axloqiy darslar:

Maqollarni muayyan hayotiy vaziyatlarga bog'lab, interaktiv slaydlar asosida fikr almashiladi.

Ilg'or pedagogik yondashuvlar

Konstruktiv yondashuv – o'quvchini faol ishtirokchi sifatida jalb etish;

Raqamli pedagogika – darslarni texnologiyalar asosida olib borish;

Integrativ yondashuv – fanlararo bog'liqlik orqali milliy qadriyatlarni chuqur o'zlashtirish.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda etnopedagogika namunalaridan foydalanish, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish nafaqat o'quvchilarning bilim olishiga, balki ularning tarbiyaviy va ma'naviy rivojiga ham katta hissa qo'shadi. Bunday yondashuvlar bolalarda Vatanga sadoqat, milliy g'urur va ijtimoiy faollikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduqodirov A. "Etnopedagogika asoslari", Toshkent, 2020.
2. Karimova M. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar", Toshkent, 2021.
3. Begmatov A. va boshqalar. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi", Samarqand, 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6108-sonli farmoni.
5. Pedagogik internet resurslar: edu.uz, ziyonet.uz